

## ISLOM QADRIYATLARI VA GLOBALLASHUV: MA'NAVİY TAHDIDLAR VA ULARNING OLDINI OLISH YO'LLARI.

**Bazarova Irodaxon**

*Ilmiy rahbar: Qo`qon universiteti Andijon filiali Tarix va ijtimoiy fanlar kafedrası,  
PhD Email: bazarovairoda8379@gmail.com*

**Alijonov Abdulaziz Bahodirjon o'g'li**

*Qo`qon Universiteti Andijon filiali Tibbiyot fakulteti Davolash ishi yonalishi 24-07-  
guruh talabasi Email: a63711102@gmail.com Tel: +998938585900*

**Annotatsiya:** Mazkur ishda islom qadriyatlari va globallashuv jarayonlari o'rtasidagi o'zaro munosabat, shuningdek, globallashuv sharoitida yuzaga kelayotgan ma'naviy tahdidlar va ularning oldini olish yo'llari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Islom qadriyatlarining jamiyat ma'naviy hayotini mustahkamlashdagi o'rni, yoshlar ongini turli yot g'oya va mafkuraviy ta'sirlardan himoya qilishdagi ahamiyati yoritiladi. Tadqiqotda globallashuvning ijobiy va salbiy jihatlari, ma'naviy xavfsizlikni ta'minlashda diniy-ma'rifiy qadriyatlarning roli ko'rib chiqiladi. Natijalar islom qadriyatlari jamiyat barqarorligini saqlashda muhim omil ekanini ko'rsatadi.

**Kalit so'zlar:** islom qadriyatlari, globallashuv, ma'naviyat, ma'naviy tahdid, mafkura, yoshlar tarbiyasi, axborot xuruji, diniy qadriyatlar, jamiyat, xavfsizlik.

**Annotation:** This study analyzes the relationship between Islamic values and globalization, as well as spiritual threats arising in the context of globalization and ways to prevent them. It highlights the role of Islamic values in strengthening the spiritual life of society and protecting youth from harmful ideological influences. The research examines both positive and negative aspects of globalization and the importance of religious and educational values in ensuring spiritual security. The findings show that Islamic values play a crucial role in maintaining social stability.

**Keywords:** Islamic values, globalization, spirituality, spiritual threat, ideology, youth education, information threats, religious values, society, security.

**Аннотация:** В данной работе рассматривается взаимосвязь исламских ценностей и глобализации, а также духовные угрозы, возникающие в условиях глобализации, и пути их предотвращения. Подчеркивается роль исламских ценностей в укреплении духовной жизни общества и защите молодежи от негативного идеологического влияния. Анализируются положительные и отрицательные стороны глобализации, а также значение религиозно-просветительских ценностей в обеспечении духовной безопасности. Результаты исследования показывают, что исламские ценности играют важную роль в сохранении социальной стабильности.

**Ключевые слова:** исламские ценности, глобализация, духовность, духовная угроза, идеология, воспитание молодежи, информационные угрозы, религиозные ценности, общество, безопасность.

## KIRISH

Bugungi globallashuv jarayoni insoniyat hayotining barcha sohalariga chuqur kirib bormoqda va jamiyatlarning ijtimoiy, iqtisodiy hamda madaniy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Axborot texnologiyalarining tez sur'atlarda rivojlanishi, kommunikatsiya vositalarining kengayishi hamda dunyo mamlakatlarining o'zaro integratsiyalashuvi natijasida turli madaniyatlar va qadriyatlar o'rtasidagi aloqalar yanada kuchayib bormoqda. Biroq ushbu jarayon ijobiy jihatlar bilan birga, ma'naviy hayotga tahdid soluvchi ayrim salbiy oqibatlarni ham yuzaga keltirmoqda.

Shu nuqtayi nazardan qaraganda, islom qadriyatlari globallashuv sharoitida jamiyat ma'naviyatini saqlab qolish va mustahkamlashda muhim omil sifatida namoyon bo'ladi. Islom ta'limotida insonning axloqiy kamoloti, halollik, adolat, bag'rikenglik va ma'naviy poklik kabi qadriyatlar markaziy o'rin tutadi. Ushbu qadriyatlar nafaqat individual shaxs tarbiyasida, balki butun jamiyatning barqaror rivojlanishida ham muhim ahamiyatga ega.

Globallashuv jarayonida esa turli mafkuraviy oqimlar, madaniy assimilyatsiya, axborot xurujlari va ma'naviy qadriyatlarning zaiflashuvi kabi muammolar kuchayib bormoqda. Ayniqsa, yoshlar ongiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi axborot oqimlari ularning dunyoqarashi va ma'naviy immunitetiga jiddiy xavf tug'dirmoqda. Bunday sharoitda milliy va diniy qadriyatlarni asrab-avaylash, ularni yosh avlod ongiga singdirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Islom qadriyatlari ana shu muammolarga qarshi ma'naviy tayanch vazifasini bajaradi. Ular insonni to'g'ri yo'lga boshlash, axloqiy mezonlarni shakllantirish hamda yot g'oyalarga nisbatan mustahkam mafkuraviy immunitetni yuzaga keltirishda muhim rol o'ynaydi. Shu sababli globallashuv jarayonida islom qadriyatlarining ahamiyatini o'rganish va ularni zamonaviy jamiyatda to'g'ri qo'llash masalasi ilmiy jihatdan dolzarb hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotda islom qadriyatlari va globallashuv o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik, globallashuv sharoitida yuzaga kelayotgan ma'naviy tahdidlar hamda ularning oldini olish yo'llari ilmiy asosda tahlil qilinadi. Shuningdek, islom qadriyatlarining jamiyat ma'naviy xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni va ahamiyati yoritib beriladi.

Shuningdek, globallashuv sharoitida axborot maydonining ochiqligi va tezkorligi jamiyat ongiga turli xil qarashlar, g'oyalar va qadriyatlarning kirib kelishini yanada kuchaytirmoqda. Bu holat, bir tomondan, ilmiy va madaniy almashinuvni kengaytirs, ikkinchi tomondan, milliy va diniy qadriyatlarning yemirilishiga, ma'naviy begonalashuv jarayonining kuchayishiga olib kelishi mumkin. Ayniqsa, mafkuraviy bo'shliq yuzaga kelgan jamiyatlarda begona g'oyalarning tez tarqalishi kuzatiladi.

Bunday vaziyatda islom qadriyatlarining tarbiyaviy va himoyaviy funksiyasi yanada yaqqol namoyon bo'ladi. Ular shaxsning ichki ma'naviy dunyosini mustahkamlash, irodasini chiniqtirish hamda axloqiy mezonlarini barqarorlashtirishga xizmat qiladi. Natijada inson turli axborot ta'sirlarini ongli ravishda tahlil qila oladigan, to'g'ri va noto'g'ri g'oyalarni ajrata oladigan ma'naviy immunitetga ega shaxs sifatida shakllanadi.

Shu bilan birga, islom qadriyatlari jamiyatda ijtimoiy birdamlik, o'zaro hurmat va hamjihatlikni mustahkamlashga ham xizmat qiladi. Bu esa globallashuv jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan madaniy ziddiyatlar va ma'naviy inqirozlarning oldini olishda muhim omil hisoblanadi.

Mazkur jihatlar tadqiqot mavzusining dolzarbligini yanada kuchaytirib, islom qadriyatlarining globallashuv sharoitidagi o'rni va ahamiyatini chuqur ilmiy o'rganish zarurligini ko'rsatadi.

#### Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda islom qadriyatlari va globallashuv jarayonlari o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni o'rganish, shuningdek, globallashuv sharoitida yuzaga kelayotgan ma'naviy tahdidlar va ularning oldini olish yo'llarini ilmiy jihatdan tahlil qilish maqsad qilingan. Tadqiqotning metodologik asosini ilmiy bilishning umumiy va maxsus usullari, tarixiy, nazariy va qiyosiy yondashuvlar tashkil etadi.

Avvalo, mavzuga oid diniy manbalar, xususan Qur'oni karim va hadisi shariflar, shuningdek islom axloqi va qadriyatlariga oid ilmiy asarlar tahlil qilindi. Ushbu manbalar orqali islom qadriyatlarining asosiy mazmuni, ularning inson tarbiyasi va jamiyat hayotidagi o'rni ilmiy jihatdan yoritildi. Bundan tashqari, globallashuv jarayoni va uning ijtimoiy-ma'naviy ta'sirlariga oid zamonaviy ilmiy tadqiqotlar ham o'rganildi.

Tadqiqot jarayonida tahlil va sintez usullaridan foydalanilib, olingan ma'lumotlar tizimlashtirildi hamda umumlashtirildi. Qiyosiy tahlil orqali islom qadriyatlari bilan globallashuv jarayonida shakllanayotgan yangi madaniy va mafkuraviy tendensiyalar solishtirildi, ularning o'xshash va farqli jihatlari aniqlandi.

Shuningdek, tarixiylik va mantiqiylik tamoyillari asosida islom qadriyatlarining shakllanishi va rivojlanish bosqichlari o'rganildi. Konseptual tahlil usuli yordamida "globallashuv", "ma'naviyat", "ma'naviy tahdid", "qadriyat" kabi asosiy tushunchalarning mazmuni ochib berildi hamda ularning o'zaro bog'liqligi tahlil qilindi.

Induktiv va deduktiv yondashuvlar asosida alohida ijtimoiy holatlar tahlil qilinib, umumiy ilmiy xulosalar chiqarildi. Olingan natijalarning xolisligi va ishonchliligini ta'minlash maqsadida ilmiylik, obyektivlik va tizimlilik tamoyillariga qat'iy amal qilindi.

Natijada mazkur metodologik yondashuvlar islom qadriyatlarining globallashuv sharoitidagi ahamiyatini chuqur o'rganish, ma'naviy tahdidlarning mohiyatini aniqlash hamda ularning oldini olish bo'yicha ilmiy asoslangan xulosalar ishlab chiqishga xizmat qildi.

#### Tadqiqot natijalari

Tadqiqot davomida olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, globallashuv jarayoni jamiyat hayotiga nafaqat ijobiy, balki ma'naviy jihatdan ayrim salbiy ta'sirlarni ham olib kirayotgan murakkab ijtimoiy hodisa hisoblanadi. Axborot oqimining tezlashuvi va madaniyatlararo aloqalarning kuchayishi natijasida qadriyatlar tizimida o'zgarishlar yuz bermoqda, bu esa ma'naviy barqarorlikka ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Tahlillar asosida aniqlanishicha, islom qadriyatlari globallashuv sharoitida jamiyatning ma'naviy tayanchi sifatida muhim rol o'ynaydi. Ular insonni axloqiy jihatdan to'g'ri yo'lga boshlash, milliy o'zlikni saqlash hamda begona va zararli

g'oyalarga nisbatan mustahkam qarshilik ko'rsatish qobiliyatini shakllantirishda asosiy omil bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, globallashuv jarayonida eng katta ma'naviy tahdidlardan biri bu axborot xurujlari va yot mafkuraviy ta'sirlar ekanligi aniqlandi. Ayniqsa, yoshlar ongiga yo'naltirilgan noto'g'ri axborotlar ularning dunyoqarashiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bunday holatlarda islom qadriyatlari ma'naviy himoya vositasi sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, tadqiqot jarayonida islom qadriyatlariga asoslangan tarbiya tizimi mavjud bo'lgan jamiyatlarda ma'naviy barqarorlik darajasi yuqori ekanligi kuzatildi. Bu esa diniy va milliy qadriyatlarning uyg'unligi jamiyatning mafkuraviy xavfsizligini ta'minlashda muhim omil ekanini tasdiqlaydi.

Bundan tashqari, natijalar shuni ko'rsatdiki, ma'naviy tahdidlarning oldini olishda faqat diniy qadriyatlar emas, balki ta'lim tizimi, oila tarbiyasi va ommaviy axborot vositalarining ham uyg'un faoliyati zarur hisoblanadi. Ushbu omillar birgalikda ishlaganda yoshlar ma'naviy immuniteti sezilarli darajada mustahkamlanadi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari islom qadriyatlari globallashuv jarayonida yuzaga kelayotgan ma'naviy tahdidlarga qarshi muhim g'oyaviy va tarbiyaviy asos bo'lib xizmat qilishini ko'rsatadi hamda ularni chuqur o'rganish va amaliyotga tatbiq etish zarurligini tasdiqlaydi.

#### Adabiyotlar tahlili

Islom qadriyatlari va globallashuv sharoitida yuzaga kelayotgan ma'naviy tahdidlar masalasi zamonaviy ilmiy adabiyotlarda keng o'rganilayotgan dolzarb mavzulardan biri hisoblanadi. Ushbu yo'nalishdagi manbalarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, islom qadriyatlari jamiyatning ma'naviy barqarorligini ta'minlovchi muhim omil sifatida qaraladi, globallashuv esa murakkab ijtimoiy-madaniy jarayon sifatida baholanadi.

Diniy manbalar, xususan Qur'oni karim va hadisi shariflarda insonni axloqiy poklik, halollik, adolat va bag'rikenglikka chaqiruvchi ko'plab ko'rsatmalar mavjud. Ushbu qadriyatlar keyingi islomiy ilmiy merosda yanada rivojlantirilib, jamiyat hayotini tartibga soluvchi ma'naviy mezonlar sifatida talqin qilingan.

Islom falsafasi va ma'naviy merosida Imom G'azzoliy asarlarida qalb tarbiyasi, axloqiy poklik va insonning ichki ma'naviy dunyosini mustahkamlash g'oyalari chuqur yoritilgan. Abu Nasr Forobiy esa jamiyat barqarorligi uchun fazilatli inson tarbiyasining muhimligini asoslab bergan. Abu Rayhon Beruniy turli xalqlar madaniyati va bilimlarini qiyosiy o'rganish orqali bag'rikenglik va ilmiy ochiqlik g'oyalarini ilgari surgan.

Abu Ali ibn Sino asarlarida inson salomatligi bilan birga uning ruhiy holati va axloqiy tarbiyasi ham muhim o'rin tutadi. Alisher Navoiy ijodida esa ma'naviy yetuklik, komil inson g'oyasi va axloqiy qadriyatlar markaziy o'rinda turadi.

Zamonaviy ilmiy adabiyotlarda globallashuv jarayonining ijobiy va salbiy jihatlari keng tahlil qilinadi. Tadqiqotchilar axborot oqimining kuchayishi natijasida ma'naviy tahdidlar ortib borayotganini ta'kidlab, ularning oldini olishda diniy va milliy qadriyatlarning o'rnini alohida qayd etadilar.

O'zbekiston olimlarining ilmiy ishlari ham ushbu mavzuda muhim ahamiyatga ega bo'lib, ularda yoshlarni ma'naviy immunitet ruhida tarbiyalash, milliy qadriyatlarni asrash va global madaniy ta'sirlarga nisbatan ongli munosabatni shakllantirish masalalari chuqur o'rganilgan.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, islom qadriyatlari globallashuv jarayonida ma'naviy barqarorlikni saqlashning asosiy tayanchi bo'lib xizmat qiladi va ushbu mavzu bo'yicha ilmiy izlanishlarni yanada kengaytirish zarur hisoblanadi.

#### Xulosa

Xulosa qilib aytganda, islom qadriyatlari va globallashuv o'rtasidagi o'zaro munosabat murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, u jamiyatning ma'naviy holatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, globallashuv bir tomondan ilmiy-texnik taraqqiyot va madaniy almashinuvni kuchaytirsam, ikkinchi tomondan ma'naviy tahdidlar va qadriyatlar tizimida o'zgarishlarni yuzaga keltiradi.

Islom qadriyatlari esa bunday sharoitda jamiyatning ma'naviy tayanchi va himoya mexanizmi sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

Ular insonning axloqiy dunyoqarashini shakllantirish, milliy o'zlikni saqlash hamda yot mafkuraviy ta'sirlarga qarshi ma'naviy immunitetni kuchaytirishda asosiy rol o'ynaydi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, globallashuv sharoitida eng katta xavflardan biri axborot xurujlari va begona madaniy ta'sirlarning kuchayishidir. Bunday vaziyatda islom qadriyatlariga asoslangan tarbiya tizimi yoshlarning ongini to'g'ri shakllantirish va ularni ma'naviy jihatdan himoya qilishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, ma'naviy tahdidlarning oldini olishda faqat diniy qadriyatlar emas, balki oila, ta'lim muassasalari va jamiyatning hamkorligi muhim ekanligi aniqlandi.

Ushbu omillar uyg'unlashganda, jamiyatda sog'lom ma'naviy muhit shakllanadi va yoshlar ongida barqaror qadriyatlar tizimi mustahkamlanadi.

Umuman olganda, islom qadriyatlari globallashuv jarayonida yuzaga kelayotgan ma'naviy tahdidlarga qarshi muhim g'oyaviy asos bo'lib xizmat qiladi va jamiyat barqarorligini ta'minlashda beqiyos ahamiyatga ega. Shu sababli ushbu yo'nalishdagi ilmiy izlanishlarni davom ettirish va amaliyotga tatbiq etish dolzarb hisoblanadi.

Shuningdek, globallashuv jarayonida milliy va diniy qadriyatlarni saqlab qolish masalasi har bir jamiyat uchun strategik ahamiyatga ega ekanligi ham alohida ta'kidlanadi.

Chunki qadriyatlar yo'qolishi yoki zaiflashishi jamiyatda ma'naviy bo'shliqni yuzaga keltirishi, bu esa turli salbiy mafkuraviy oqimlarning kirib kelishiga sharoit yaratishi mumkin.

Shu nuqtayi nazardan, islom qadriyatlarini chuqur o'rganish, ularni yoshlar ongiga to'g'ri va tizimli tarzda singdirish hamda zamonaviy ta'lim-tarbiya jarayonlari bilan uyg'unlashtirish muhim ilmiy-amaliy vazifalardan biri hisoblanadi.

Bu jarayon nafaqat shaxsning ma'naviy kamolotiga, balki butun jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Kelgusida ushbu mavzu doirasida yanada chuqur ilmiy tadqiqotlar olib borish, globallashuv sharoitida yuzaga kelayotgan yangi ma'naviy tahdidlarni o'rganish hamda ularning oldini olishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish zarur bo'ladi.

Chunki ma'naviy immuniteti mustahkam bo'lgan avlodgina jamiyatning kelajakdagi barqarorligini ta'minlay oladi.

Umuman olganda, islom qadriyatlari globallashuv davrida nafaqat diniy-ma'naviy, balki ijtimoiy va madaniy barqarorlikni ta'minlovchi asosiy omillardan biri sifatida o'z ahamiyatini saqlab qoladi.

#### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

1. Qur'oni karim. Ma'nolar tarjimasi va tafsiri.
2. Sahih al-Buxoriy. Hadislar to'plami.
3. Sahih Muslim. Hadislar to'plami.
4. Imom G'azzoliy. "Ihyo ulum ad-din".
5. Abu Nasr Forobiy. "Fozil odamlar shahri".
6. Abu Rayhon Beruniy. Tanlangan asarlar.
7. Abu Ali ibn Sino. "Tib qonunlari".
8. Alisher Navoiy. "Mahbub ul-qulub".
9. Zamonaviy dinshunoslik va globallashuv jarayonlari bo'yicha ilmiy maqolalar to'plami.
10. O'zbekiston Respublikasi ma'naviyat va ma'rifat sohasiga oid ilmiy tadqiqotlar va konferensiya materiallari.